

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско
(минајќо, сосвојби и перспективи) (16)

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА- МОЖНИ КОМБИНАЦИИ

Административно-територијалната организација на локалната самоуправа и формирањето на општините мора да поаѓа врз повеќе критериуми, од кои како најнеопходни ќе ги спомејеме: природно-географскиот, демографскиот, економскиот, сообраќајниот, стратешкиот, националниот критериум и сл.

Сите девет општини на Битола и Битолско го исполнуваат првиот критериум - природно-географскиот, односно имаат доволен простор за валоризација. Меѓутоа, останатите критериуми се ограничувачки за речиси сите општини (со исклучок на Општина Битола) и ги става во поддредена улога. Имено, сите општини имаат мал број население, а и она кое постојано живее во општините, демографски е старо, има мала фертилна продуктивност, економска ниска доходност итн.

Според сообраќајниот критериум, со исклучок на Општина Битола која комуникациски е добро поврзана со Цапари, Бистрица, Кукуречани, Могила и Новаци, поголем број од општините сообраќајно се слабо поврзани. Пример, потребно е итно поврзување на Добрушево со Могила и на Могила со Кукуречани, потоа на Новаци со Бач, на Новаци со Старавина и на Бач со Старавина. Доколку се осовременат овие комуникации со асфалтирани патишта дотол-

ку побрзо би се задоволувале разните потреби на населението од општинските центри Новаци и Могила.

Покрај понудените комбинации на три општини Битола заедно со Бистрица и Цапари, Могила заедно со Кукуречани и Добрушево, и Општина Новаци заедно со Бач и Старавина, можни се и следниве други комбинации. Прва комбинација - егзистирање на седум посебни општини: Битола, Новаци, Бач, Старавина, Добрушево, Могила и Кукуречани.

Втора комбинација - интеграција на Бистрица со Бач, на Новаци со Старавина, или на Новаци со Старавина и Добрушево, на Могила со Кукуречани, на Битола со Цапари.

Трета комбинација - егзистирање на сите девет општини како посебни, па дури како четврта опција и формирање на десетта општина Ивањевци итн.

Разните комбинации за егзистирање на општините подразбира задоволување на еден или два, а нарушување на еден или повеќе други критериуми. Пример, ако се оправда стопанскиот не се оправдува популациониот-демографскиот критериум, или ако се исполнува популациониот се нарушува националниот, потоа ако се задоволува стопанскиот се нарушува етничкиот или стратешки критериум итн.

Имајќи го предвид фактот

дека најголем број од населението на општините Новаци, Старавина, Бач, Добрушево, Могила и Кукуречани во последните 2-3 децении се доселени во Битола и имаат постојани контакти со својот роден крај изразен преку обнова и одржување на своите куќи, стопанска ангажираност при обработка на своите имоти, како и тоа дека далеку помала е нивната популација во странство, предлагаме покрај Општина Битола, за период од десетина години, да егзистираат и погоре наведените шест општини (Новаци, Бач, Старавина, Добрушево, Могила и Кукуречани) како посебни општини. Во прилог на ова, потенцираме дека, наведените општини имаат идеални услови за развој на поделство, сточарство, лозарство, овоштарство, пчеларство, шумарство, а исто така во дел од нив сконцентрирани се земјоделски комбинации, извори на минерална вода, разни фабрики за сточна храна, магацински простори, разни стоваришта, откупни станици, шумски комплекси, пилани, сточарски фарми, РЕК-Битола и друго. Оваа идеја може да се реализира доколку наведените општини за период од десетина години докажат дека можат економски и популациски да се ревитализираат. Во спротивно, доколку не се ревитализираат на истите да им се даде демократска можност

преку референдумско изјаснување да се припојат кон Новаци или кон друга економски развиена општина, со што ќе биде задоволено нивното демократско право и на самоукинување преку окрупнување во една или две други општини.

Нешто спротивно е размислувањето за населението од општините Бистрица и Цапари кои како резултат на надворешната миграција денес имаат далеку повеќе население во странство отколку во родниот крај и Битола. Физичките контакти на многубројната емиграција со родниот крај се со помал интензитет и се сведуваат само во летниот период од годината. Меѓутоа и за нив, предлагаме соодветно решение. Токму поради тоа, во прво време, неизбежно е нивно интегрирање во Општина Битола, преку која ќе треба да се обезбеди нивно побрзо економско и популациско заживување. Имено, Општина Битола ако инвестира во развој на туризмот на Баба Планина и Пелистер, за брзо време можат да се создадат идеални услови за економска и популациска ревитализација на Цапари и Бистрица. Просторот на овие две места имаат одлични услови за развој на туризмот, сточарството, шумарството, овоштарството и друго, со што кај истите би можело за брзо време да се создадат услови за нивно егзистирање како посебни општини. И во овој случај после десетина години, доколку поранешните општини Бистрица и Цапари економски и популациски зајакнат, и кај нив да се примени демократското право на референдумско изјаснување со право да се одделат од Општина Битола и да продолжат да егзистираат како самостојни општини.

Доколку за период од 10-20

Пишува:

д-р НИКОЛА
В. ДИМИТРОВ

години економски просперира Република Македонија, и стане рамноправна членка на Европската Унија, тогаш неизбежен ќе биде економско-демографскиот просперитет и на Битола и Битолско. Ценам дека тогаш сосема подруги ќе бидат видувањата за административно-територијалната организација на локалната самоуправа и формирањето на општините кои ќе поаѓаат врз подруги принципи и критериуми. Во тој случај локалните перспективи на Битола ќе ја надминат границата на Пелагонија, и ќе преферираат пенетрација на развиен регион кој покрај национална ќе има и далеку понагласена меѓународна конотација. Односно, проценуваме, дека, Битола покрај локален, регионален ќе биде и меѓународен-трилатерален центар на тромеѓето Македонија-Грција-Албанија, град со над 100.000 жители и кон кој просторно-географски ќе гравитираат околу 12.000 км² со над 500.000 жители. Се надеваме дека таква ќе биде блиската перспективата на Битола како град со европска ориентација.

Се разбира сето ова може да биде реалност, доколку, РМ и соседите вистински се стремат да го развиваат овој југозападен регион (Пелагонија, Преспа, Охрид) како евро регион. Со оптимизам се надевам, дека, бесперспективноста на овој регион ќе исчезне кога ќе исчезнат границите, кога заедничка ќе биде економијата и кога просторот ќе претставува една популациска целина, дури тогаш иднината на овој регион ќе има подолга перспектива.

(Крај)

ФЕЉТОН

Административно-територијалниот модел на Битола и Битолско
(минајќо, состојби и иерархија) (15)

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА - ПРЕКУ ОКРУПНУВАЊЕ

Според предлог законот од декември 2003 година Министерството за локална самоуправа предлага Република Македонија да биде поделена на 71 општина, а главниот град Скопје кој е посебна единица на локална самоуправа, ќе го сочинуваат 9 или 10 комуни-општини. Останатите 62 општини се поделени во 33 урбани-градски и 29 рурални-селски општини. Според новата предлог поделба Битола и Битолско од 9 општини се окрупнува во три општини: Битола, Кукуречани и Новаци

ОПШТИНА БИТОЛА

Ќе располага со површина од 635,7 км² (интеграција на општините Битола 233,3 км²; Бистрица 234,1 км² и Цапари 168,3 км²). Вкупниот број население изнесува 92.874 жители (попис 2002 година), сите распоредени во 53 населби. Просечната густина на населеност на општината изнесува 146 жители на км².

Поголеми населби, покрај град Битола со околу 80.000 жители, се: Долно Оризари со над 1.500 жители, Кравари со над 1.200 жители, Буково и Бистрица со по над 800 жители, Кркино со околу 700 жители, Кишава и Цапарј со по околу 500 жители, Оптичари и Лажец со по околу 400 жители итн. (На-

ведуваме приближни податоци бидејќи податоците за 2002 година за бројот на население по населени места не се објавени). Села со мал број жители и села пред раселување се: Гопеш, Метимир, Драгош, Злокуќани и Горни Орехово. Раселени села во оваа општината се: Снегово, Свиништа, Стрежево, Горно и Долно Егри.

Гледано по националност доминираат Македонците со 82.169 жители или 88,5%, Албанците со со 4.120 или 4,4%, Ромите со 2.599 или 2,8%, Турците со 1.609 или 1,7%, Власите со 1.270 или 1,4%, Србите со 539 или 0,6%, Бошњациите со 21 лице и другите со 547 жители или со учество во вкупното општинско население од 0,6%.

ОПШТИНА НОВАЦИ

Ќе располага со површина од 755,0 км² (интеграција на општините Бач 237,6 км²; Старавина 332,1 км² и Новаци 185,3 км²). Вкупниот број население изнесува 3.549 жители, сите распоредени во 41 населби. Просечната густина на населеност на општината изнесува 4,7 жители на км². Оваа општина се карактеризира со поголем број населби со мал број жители. Како поголеми населби се: Новаци со околу 1.200 жители,

Добромири со околу 300 жители, Живојно и Гермидан со околу 200 жители, а останатите населби се со далеку помал број жители. Така на пример селото

Општина Новаци денес

Старавина со околу 30 жители, Будимирци 40 жители, Зович 50, Рапеш 70, Маково 90, Градешница околу 110 жители, Бач со околу 180 жители итн. Пред раселување се селата Брник, Ивени, Орле, Груништа, Полог, Сливница, Велесело, Тепавци, Гнилеш, Грумази, Паралово,

Врањевци, Гнеотино, Мегленци, Долно Ореово. Додека пак раселени села во оваа општина се: Совик, Балдовенци, Биљаник, Ново Село, Суводол и Петамино.

Гледано по националност најбројни се Македонците со 3.490 жители или учество во вкупното општинско население од 98,3%, потоа следат 27 Турци или 0,8%, Албанци 21 или 0,6%, Срби 7 жители или 0,2% другите со 3 лица или 0,1% и 1 лице се изјаснило како Влак.

ОПШТИНА КУКУРЕЧАНИ (алтернатива Општина МОГИЛА)

Ќе располага со површина од 407,8 км² (интеграција на општините Кукуречани 156,1

Пишува:

д-р НИКОЛА
В. ДИМИТРОВ

км²; Могила 152,9 км² и Добрушево 98,8 км²). Вкупниот број население изнесува 9.221 жители, распоредени во 36 населби. Просечната густина на населеност на општината изнесува од 22,6 жители на км².

Поголеми населби се: село Могила со околу 1.500 жители, Кукуречани со околу 1.000 жители, Добрушево и Ивањевци со по околу 600 жители, Долно Српци со околу 500 жители, селата Беранци, Црнобуки и Трновци со по околу 400 жители итн. Населби со мал број жители и населби пред раселување се: Алинци, Путурус, Црничани, Древеник, Старо Змирнево, Горна Чарлија и Облаково.

Гледано по националност најбројни се Македонците со 8.879 жители или 96,3%, Турците со 230 жители или 2,5%, Албанците со 78 или 0,8%, Ромите 20 или 0,2%, другите со 10 лица или 0,1% и Србите со 4 лица или 0,1%.

Во целина земено според пописот од 2002 година Битола и Битолско има 105.644 жители или 5,2% учество во вкупното население на Република Македонија која во 2002 година изнесувало 2.022.547 жители. Ова учество е далеку помало во споредба со 1953 година кога Битола и Битолско во вкупното население на Република Македонија учествувале со 7,9%.

(Продолжува)

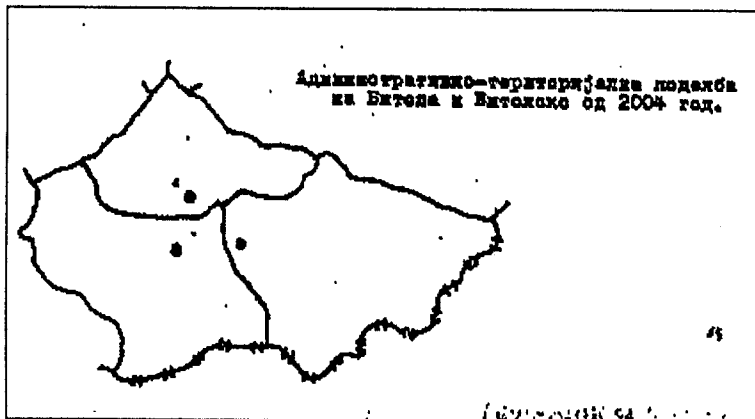
Административно-територијалниот модел на Битола и Битолско
(минајќо, состојби и перспективи) (14).

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА ВО СЛУЖБА НА ПОЛИТИЧКИОТ ПРАГМАТИЗАМ

Според податоците од последниот попис од 2002 година Битола и Битолско имаат 105.644 жители или за 2.559 жители, односно за 2,36% помалку во споредба со пописот од 1994 година. Гледано според бројот на жители најбројна е Општина Битола со 86.408 жители (споредено со 1994 година повеќе за 232 жители или за 0,3%) и густина на населеност од 370 жители на 1км². Состојбата со населението и густината на населеност во другите општини во 2002 година а споредено со 1994 година покажува различни вредности на намалување. Така, Општина Бистрица имала 5.042 жители (или споредено со 1994 година помалку за 737 жители, односно за 12,7%) и густина на населеност од 21 ж/км², Општина Могила со 4.536 жители (помалку за 418 жители или за 8,4%) и густина од 30 ж/км², Кукуречани со 2.511 жители (помалку за 348 жители или за 12,2%) со густина од 16 ж/км², Новаци со 2.478 жители (помалку за 366 жители или за 12,8%) со густина од 13 ж/км², Добрушево со 2.174 жители (помалку за 205 жители или за 8,6%) со густина од 22 ж/км², Цапари со 1.424 жители (помалку за 269 жители или за 15,0%) со густина од 8,5 ж/км², Бач со 755 жители (помалку за 208 жители или за

21,6%) со густина од 3,2 ж/км² и Старавина со само 316 жители (помалку за 140 жители или за 30,7%) со густина на населеност од 0,9 жители на 1км².

Бистрица и Добрушево, во демографска депопулација се Општина Бач и Цапари, и во предна фаза од демографска депопулација кон демографска

Ако кон овие податоци ги додадеме и претходно изнесените анализи, а особено за природното движење и старосната структура на населението во наведените општини, (изнесени во претходните продолженија) се доаѓа до констатација дека најголем број од општините во Битола и Битолско длабоко се навлезени во различни демографски стадиуми. И тоа, Општина Битола во демографска стагнација, додека пак во демографска депресија се општините Могила, Новаци, Кукуречани,

изумирање е Општина Стравина.

Сите наведени факти говорат за интервентна потреба, за ново размислување и нов прагматски приод на локална територијална организација на Битола и Битолско, а од тука и на Република Македонија во целина.

Сметам, дека, најновиот предлог за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија, од декември 2003 година треба да поаѓа од вистинското мерило каде секое сознание е исклучиво

во неговата практична вредност и корист. Според тоа, вистината е само она што има практична вредност што го задоволува човекот и што му помага на патот кон успехот. Меѓутоа, во овој случај, со оваа предложена поделба, прагматизмот само е во прописите кои се уредени и политички приспособени на интересите (според обврската од Рамковниот договор од Охрид и притисокот од меѓународната заедница), а не според економски параметри и причини. Одтука, произлегува дека, главен иницијатор за новата територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија (втора по ред административно-територијална поделба на Република Македонија од нејзината независност) е политиката на политички прагматизам на интереси, а не економско и популациско ревитализирање и оживување на македонските рурални простори.

Имено, според предлог законот донесен од страна на Министерството за локална самоуправа, како главни причини за неможноста за понатамошно опстојување на поголем број од руралните општини се зголемиот обем на надлежности и одговорности за повеќе области од секојдневното значење и интерес на граѓаните. Според тоа, новата организација на локалниот простор значително ќе го зголеми бројот на надлежности на општините, ќе го зголеми обемот на одговорност, ќе се подобри значењето и интересот во комуницирањето со граѓаните, ќе се унапреди планирањето и водењето на локалниот економски развој, планирањето и уредувањето на подрачјето на

Пишува:

д-р НИКОЛА
В. ДИМИТРОВ

општината, ќе се подобри организирањето, уредувањето и управувањето со комуналната инфраструктура и дејности, на локално ниво ќе се решаваат одделни прашања од сферата на образованието, здравството, социјалната заштита, културата и спортот, заштита на животната средина и природа, како и други прашања од непосредниот интерес за граѓаните и општеството.

Ваквиот пристап на локална самоуправа иницира зголемување на надлежностите и предизвикува потреба од окрупнување на општините, концентрација на население, заради што ќе биде потребно нивно извршување и непходно изградување на организација и капацитети од општината што ќе бидат способни ефикасно и рационално, квалитетно и според стандардите и постапки утврдени со закон, да ги извршуваат доверените надлежности. Поголемиот дел од новите надлежности не можат да се извршуваат во рамките на постојната територијална организација, особено од страна на поголем број помали општини.

Попрецизно кажано, со новиот закон од 123 општини се создаваат 71 општина или намалување за 52 општини значи намалување за 42,3%. Така, според новиот предлог на локална организација на Р.Македонија од 2003 година сите општини кои се укинуваат се рурални општини, и тоа најголем број од нив се општини каде доминантно живеат етнички Македонци.

(Продолжува)

Република Македонија, бр. 86. 12. Мај 2008 г. и др.
 Бр. 2031 стр. 13.

ФЕЛТОН

Административно-територијалниот модел на Битола и Битоласко
 (минајќо, состојби и перспективи) (13)

ОПШТИНИ СО МАЛКУ НАСЕЛЕНИЕ И СО МНОГУ ПРОБЛЕМИ

Во ОПШТИНА КУКУРЕЧАНИ покрај седиштето на општината - село Кукуречани како најбројно населено место со 1.001 жители, други поголеми населби биле Црнобуки со 444 жители, Лопатица со 331 жител, Лисолај со 276 и Драгожани со 209 жители. Општината Кукуречани располага со 13 населени места. Гледано според старосна структура во Општина Кукуречани населението од 0 до 14 години во вкупното учествувало со 18,2%, населението од 15-59 година со 55,0% и населението со 60 и повеќе години со 26,8%. Според националност најбројни биле Македонците со 2.756 лица или учество во вкупното население од 96,4%, Албанците со 74 или со 2,6%, Турците 19 или 0,7%, Ромите 5 или 0,2%, и останатите со 5 лица.

Во ОПШТИНА МОГИЛА, населба со најголем број жители бил самиот центар, селото Могила со 1.576 жители, а потоа следеле Ивањевци со 673 жители, па Долно Српци со 545, Беранци 478 и Трновци со 435 жители итн. Општината Могила располага со 13 населени места. Гледано според старосна структура во Општина Могила населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 19,1%, населението од 15-59 година со 58,4% и населението со 60 и повеќе години со 22,4%.

Според националност најбројни биле Македонците со 4.881 лица или учество во вкупното население од 98,5%, Албанците со 36

(Ново Село и Балдовенци според пописот од 1994 година). Гледано според старосна структура во Општина Новаци насе-

Општина	1948	1953	1961	1971	1981	1991	1994	2002
Битола	40.059	47.605	59.194	76.280	90.942	91.768	86.176	86.408
Бач	4.198	4.693	4.716	3.553	2.728	1.562	963	755
Бисџрица	11.084	12.103	9.747	10.957	11.307	5.755	5.779	5.042
Добрушево	4.654	5.336	4.909	4.099	3.764	3.001	2.379	2.174
Кукуречани	6.042	6.498	6.404	5.790	6.216	3.690	2.859	2.511
Могила	7.568	8.676	9.319	9.404	9.622	6.982	4.954	4.536
Новаци	4.988	5.944	6.459	5.497	5.374	3.593	2.844	2.478
Старавина	4.282	4.622	4.558	3.285	2.049	635	456	316
Цапари	7.420	7.430	6.275	5.647	5.634	2.260	1.793	1.424
ВКУПНО	90.295	102.907	111.581	124.512	137.636	124.003	108.203	105.644

Табеларен преглед за бројот на жители на општините кои произлегоа од старата Општина Битола со новата територијална поделба од 1996 година (пресметано според пописите 1948-2002 г.)

или со 0,7%, Турците 25 или 0,5%, Ромите 5 или 0,1%, Србите 3 или 0,1% и останатите со 4 лица или 0,1%.

Во ОПШТИНА НОВАЦИ освен седиштето на општината - село Новаци кое имало 1.279 жители и селото Добромири со 368 жители, останатите 17 населби биле со исклучително мал број жители. Општината Новаци располага со 19 населени места, од кои две се раселени

лението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 20,5%, населението од 15-59 година со 57,2% и населението со 60 и повеќе години со 22,2%. Според националност најбројни биле Македонците со 2.786 лица или учество во вкупното население од 98,0%, Турците 40 или 1,4%, Албанците со 5 или со 0,2%, Србите 7 или 0,2%, Власите 2 или 0,1%, и останатите со 4 лица или 0,1%.

ОПШТИНА СТАРАВИНА како најмалубројна општина се карактеризирала со исклучително мал број жители распоредни во 10 населни места (и две раселни села Петалино и Зовик 2). Општинскиот центар - селото Старавина според пописот од 1994 година имало 456 жители, а како најголема населба била Градешница со 115 жители, Маково со 98 жители, Зович 54 и Будимирци со 42 жители, додека останатите населби биле пред целосно раселување.

Гледано според старосна ст-

Пишува:

д-р НИКОЛА
 В. ДИМИТРОВ

Свињшта) покрај селото Цапари како седиште на општината со 565 жители и Доленци со 281, Ротино со 193, Гавато 162 и Лера со 153 жители, другите населби имале по околу стотина жители. Гледано според старосната структура во Општина Цапари населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 16,6%, населението од 15-59 година со 51,0% и населението со 60 и повеќе години со 32,4%. Според националност најбројни биле Македонците со 1.329 лица или учество во вкупното население од 74,1%, Албанците со 345 или со 19,2%, Власите 107 или 6,0%, Турците 5 или 0,3%, Србите 2 или 0,1%, и останатите со 5 лица или 0,3%.

Општините од 1996 година гледано според претходно изменените проблеми со малиот број население (исклучок е Општина Битола), неповолната старосна структура на населението, недоволната стопанска развиеност, слабата инфраструктурна опременост и низа други проблеми кои се од суштинска важност за опстојување на руралните општини од Битоласко, беа една од пречките во спроведување само на дел од проекти од инфраструктурата, но не и проекти за економско заживување на руралните средини. Можеби и периодот од само 8 години опстојување на руралните општини беше краток период за да дојдат до израз реализација на одредени локални, регионални и национални активности за нивно економско и популациско заживување.

(Продолжува)

структура во Општина Старавина населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 4,3%, населението од 15-59 година со 38,4% и населението со 60 и повеќе години со 57,3% (додека денес со околу 68%). Според националност најбројни биле Македонците со 456 лица и учество во вкупното население од 100%.

Во ОПШТИНА ЦАПАРИ која располага со 13 населби, од кои 2 се раселени (Стрежево и

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско (минајќо, сосијџби и иерсејќииви) (12)

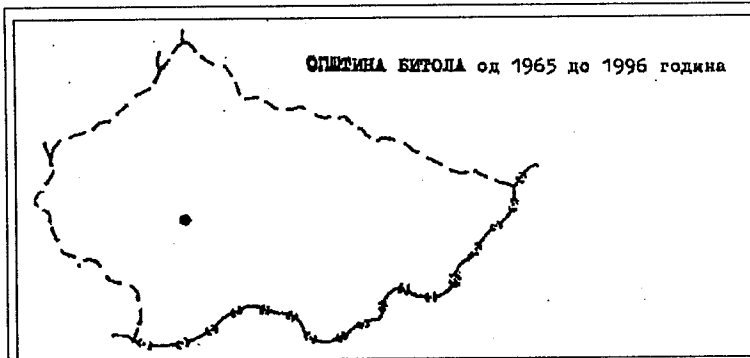
ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА ОД КРАТОК ЗДИВ

По цели триесет години врз територијата на Р.Македонија направена е нова административно-територијална поделба која во суштина е прв обид за децентрализација. Имено, во периодот 1965-1996 година во РМ егзистираа 30-34 општини, за да во 1996 година се направи нова административно-територијална поделба врз политика на локална децентрализација. Според оваа, прва административно-децентрализирана поделба во независна Република Македонија се формираа 123 општини, од кои 29 градски-урбани, 7 скопски и 87 селски-рурални општини.

Од старата Општина Битола која зафаќаше површина од 1.798 км² со вкупно 108.203 жители (според пописот од 1994 година) и густина на населеност од 60 жители на 1 км² се формираа девет општини. Според површината најголема општина била Општина Старавина со 332,1 км², а потоа следеле, Општина Бач 237,6 км², Бистрица 234,1 км², Битола 233,3 км², Новаци 185,3 км², Цапари 168,3 км², Кукуречани 156,1 км², Могила 152,9 км² и Општина Добрушево со најмала површина од 98,8 км². Според бројот на жители најбројна била Општина Битола со 86.176 жители, а потоа Бистрица со 5.779, Могила

4.954, Кукуречани 2.859, Новаци 2.844, Добрушево 2.379, Цапари 1.793, Бач 963 и Старавина со само 456 жители.

Добрушево 24, Кукуречани 18, Новаци со 15 жители, Цапари 11, Бач 4 и Старавина со само 1 жител на км².

Според густината на населеност редоследот на општините бил како што следува: Општина Битола со најголема густина од 364 жители на 1 км², Могила со 32 жители, Бистрица 25,

Во ОПШТИНА БИТОЛА покрај градот Битола со 77.464 жители, на располагање се уште 18 други населби (од кои 1 раселена населба - Снегово). Населби во општината со над 500

жители според податоците од пописот од 1994 година биле: Горно Оризари со 1.992 жители (кое е составен дел од градот), Долно Оризари со 1.503, Буково со 1.012, Логоварди 744, Крклино со 609, Карамани 362, Дихово 356, Лавци со 339, Брусник со 320 жители итн. Гледано според старосна структура во Општина Битола населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 21,3%, населението од 15-59 година со 61,8% и населението со 60 и повеќе години со 16,9%. Според националност најбројни биле Македонците со 78.889 лица или учество во вкупното население од 91,5%, Албанците со 2.113 или со 2,5%, Ромите 1.676 или 1,9%, Турците 1.559 или 1,8%, Власите 854 или 1,0%, Србите 571 или 0,7% и останатите со 514 лица или учество во вкупното население од 0,6%.

Во ОПШТИНА БАЧ покрај седиштето на општината селото Бач кое имало 191 жители, побројни од него биле селата Живојно со 288 и Гермидан со 286 жители, додека останатите населби имале мал број население. Вкупниот број населби на Општина Бач изнесува 10 села (од кои едно раселено село - Совик). Гледано според старосна структура во Општина Бач населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 12,7%, населението од 15-59 година со 51,8% и населението со 60 и повеќе години со 35,6%. Според националност најбројни биле Македонците со 960 лица или учество во вкупното население од 99,7% и Србите со 3 лица или 0,3%.

Во ОПШТИНА БИСТРИЦА располага со 21 населба (од

Пишува:

д-р НИКОЛА
В. ДИМИТРОВ

кои 2 раселени Горно и Долно Егри), најголеми населби според пописот од 1994 година биле Кравари со 1.208 жители, Бистрица со 988 и Кишава со 437 жители, Средно Егри со 348, Лажец 339 и Оптичари со 326 жители итн. Гледано според старосната структура во Општина Бистрица населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 23,0%, населението од 15-59 година со 57,8% и населението со 60 и повеќе години со 19,2%. Според националност најбројни биле Македонците со 4.308 лица или учество во вкупното население од 74,5%, Албанците со 1.402 лица или со 24,3%, Турците 28 или 0,5%, Србите 22 или 0,4% и останатите со 21 лице или учество во вкупното население од 0,3%.

Во ОПШТИНА ДОБРУШЕВО најбројна населба била седиштето на општината - село Добрушево со 646 жители, а останати поголеми населби биле Ношпал со 360 жители, Дедебалци со 322, Мусинци со 309 и Будаково со 245 жители. Инаку целата општина располага со 10 населени места. Гледано според старосна структура во Општина Добрушево населението од 0 до 14 години во вкупното население учествувало со 21,0%, населението од 15-59 година со 57,0% и населението со 60 и повеќе години со 22,0%. Според националност најбројни биле Македонците со 2.149 лица или учество во вкупното население од 90,3%, Турците 224 или 9,4% и останатите со 6 лица или 0,2%.

(Продолжува)

ФЕЉТОН

Административно-територијалниот модел на Битола и Битолско
 (минајќо, состојби и персјективи) (11)

ДЕМОГРАФСКО СТАРЕЊЕ И ЕКОНОМСКО ОСИРОМАШУВАЊЕ

Општествено-економските промени и интензивната индустријализација на градот овозможува позитивно влијание на зголемена популација, вработеност, урбанизација и пристојна висина на животен стандард. Меѓутоа, транзицијата на социјалистичкото стопанство и политичкиот ситем ("контрареволуцијата"), која веќе се одвива повеќе од 13 години уништи се она што до вчера го направи социјалистичката револуција. Така, само за краток временски период се појавија, трансформираа или транзицираа старо-нови политички сили, стопанственици, бизнисмени, ситни и крупни профитери, "бизнис ѕверки", кланови, елити, лоби групи итн.

Уште полоши се проблемите во руралната средина која децении наназад "боледува" од емигрирање на младо и работоспособно население.

Во потврда на ова зборуваат и показателите за природниот прираст. Имено, Општина Битола во 1953 година ги бележи највисоките стапки на natalitet од 34,6, на mortalitet од 13,0, односно на природен прираст од 21,6. Од тогаш па наваму во континуитет се намалува стапката на природното движење на населението, така во 1998 година natalitetот изнесува 11,0, mortalitetот 11,1,

или за првпат е регистриран негативен природен прираст од -0,1. Денешните состојби во Битола и Битолско на полето на природното движење на населението говорат за негативен природен прираст кој се движи во релации од -1 до -2. Тоа е резултат на низок natalitet, зголемена смртност на старото население, механичко иселување на младо

одот 1948-2002 во старосната структура на населението во Битола и Битолско регистрираме континуирано педесетгодишно намалување на возрастната група на население од 0 до 19 години од 39% на 23% за сметка на останатите возрастни групи кои се зголемуваат, односно возрастната група на т.н. зрело население од 20-64 години од

Број на жители на општините кои произлегоа од старата Општина Битола според територијална поделба од 1996 година (пресметано според пописите од 1948 до 2002 година)

попис општина	1948	1953	1961	1971	1981	1991	1994	2002
Битола	40.059	47.605	59.194	76.280	90.942	91.768	86.176	86.408
Бач	4.198	4.693	4.716	3.553	2.728	1.562	963	755
Бисрица	11.084	12.103	9.747	10.957	11.307	5.755	5.779	5.042
Добрушево	4.654	5.336	4.909	4.099	3.764	3.001	2.379	2.174
Кукуречани	6.042	6.498	6.404	5.790	6.216	3.690	2.859	2.511
Мотила	7.568	8.676	9.319	9.404	9.622	6.982	4.954	4.536
Новаци	4.988	5.944	6.459	5.497	5.374	3.593	2.844	2.478
Спираниш	4.282	4.622	4.558	3.285	2.049	635	456	316
Цапари	7.420	7.430	6.275	5.647	5.634	2.260	1.793	1.424
ВКУПНО	90.295	102.907	111.581	124.512	137.636	124.003	108.203	105.644

фертилно население итн. Во целина земено статистичките показатели потврдуваат интензивно демографско стареење на населението во Битола и Битолско.

Старосната структура претставува животен барометар на популацијата. Имено за пери-

одот 1948-2002 во старосната структура на населението во Битола и Битолско регистрираме континуирано педесетгодишно намалување на возрастната група на население од 0 до 19 години од 39% на 23% за сметка на останатите возрастни групи кои се зголемуваат, односно возрастната група на т.н. зрело население од 20-64 години од

Економската транзициона

агонија ја потврдуваат следните показатели. Бројот на невработените лица во 1988 година изнесувал 7.447 лица, а на почетокот на 2004 регистрирани се околу 21.524 лица или зголемување за 14.077 лица, за 189%. Аналогно на тоа во 1988 година во Општина Битола биле вработени 38.153 лица, за да во 2002 година се намалат на 23.000 лица, што претставува намалување за околу 40%. Ако и во наредниот период продолжи трендот на пораст на невработеноста, неизбежна е појавата на масовна сиромаштија која произведува омраза, криминал и организиран тероризам како форма за борба против владачката класа.

Ваквиот вид на терористичка борба може да биде почеток на организирана нова сила со нова идеологија која во основа ја има револуцијата и насилно превземање на власта. Ваквата форма на организирана борба веќе е секојдневие во многу делови од светот, а лесно може да стане и македонско секојдневие и директно да го загрози мирот и стабилноста не само на граѓанското општество и владачкиот естаблишмент, туку и на обичниот демос. Според тоа на луѓето од власта треба да и биде јасно: "колку повеќе произведуваат сиромаси толку се поблиску до крајот на нивното владеење".

Битола и Битолско покрај транзицијата на стареење и сиромаштија, пополека ја притиска и национална транзиција која во иднина може да биде поинтензивна. Според најновиот попис од 2002 година, а сумирано за Битола и Битолско, структурата на населението според на-

Пишува:

**д-р НИКОЛА
 В. ДИМИТРОВ**

ционална припадност изгледа вака: вкупно население 105.644 жители (споредено со 1994 година намалување од -2.559 жители односно од -2,36%), од кои најбројни биле Македонците со 94.538 жители со учество во вкупното население од 89,4% (споредено со 1994 година кај Македонците забележуваме намалување за -3.974 лица или за -4,0%, а во вкупното население од -1,6%), Албанците по број се втори со 4.219 лица или учество од 4,0% (споредено со 1994 г. се зголемиле за 243 лица или за 6,1%, односно во вкупното за 0,3%), потоа следат Ромите со 2.619 лица или 2,5% (споредно со 1994 г. се зголемиле за 931 лице или за 55%, а во вкупното за 1%), Турците се застапени со 1.866 лица или со 1,8% (споредено со 1994 г. забележале намалување од -34 лица или намалување од 1,8%, а кај вкупното останало непроменето), Властите се застапени со 1.271 лице или со 1,2% (споредено со 1994 г. се зголемиле за 308 лица или за 32%, а учеството во вкупното се зголемило само за 0,3%), Србите се застапени со 550 лица или со 0,5% (споредено со 1994 г. нивниот број се намалил за 59 лица или за 9,7%, а учеството во вкупното останало непроменето) и на крајот другото население е застапено со 560 лица или 0,5% (споредено со 1994 година се зголемило за 5 лица или за 0,9%, а учеството во вкупното население остана непроменето).

(Продолжува)

Владимир Весевски, No 2, XL, 21. Јуни 2008 г.
17. 2008, Стр. 14

ФЕЉТОН

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско
(минашо, сосијоби и територии) (10)

БИТОЛА И БИТОЛСКО 50 ГОДИНИ ПОД ИНТЕНЗИВНА ЕМИГРАЦИЈА

Една од главните карактеристики на населението во градот Битола после Втората светска војна е неговиот континуиран броен пораст. Гледано според пописите градот од 1948 до 2002 година своето население го зголеми за 49.239 жители или за 160%, со годишно темпо на зголемување од 912 лица. Зголемувањето на бројот на жители во Битола примарно е резултат на механичкиот прилив на селско население, а секундарно на природниот прираст. Спротивно на градот, селската средина на Битолско е зафатена со интензивен процес на иселување кон Битола, другите градови во Р. Македонија и во странство. На тој начин руралната популација претрпува вистински егзодус, така што за периодот 1948-2002 година се намалила за 33.890 жители, односно за 57%, со годишно темпо на намалување од 627 лица.

Според официјалните статистички податоци од 1994 година, бројот на иселеници од Битола и Битолско во странство изнесувал 36.522 лица, од кои од градот 12.860, а од селската средина 23.662 лица. Додека пак, според процени, до донес од Битола и Битолско емигрирале околу 50.000 лица, од кои од гра-

Возои на џечалбариие

дот над 20.000, а остатокот од 30.000 лица се од руралната средина. Податоците покажуваат дека селското население од Битолско е побројно во странство отколку во родниот крај. Така, на секој четврти граѓанин од Битола доаѓа по еден иселеник во странство. Споредено по домаќинства произлегува дека речиси секое домаќинство од Битола и Битолско има по едно или повеќе лица во странство.

Показателите зборуваат за вистински егзил на младо работноспособно население од родниот крај во странство. Најголем број од емиграцијата е сконцентрирана во земјите на Европа, Америка и Австралија, но и во Јужна Африка.

Само во периодот 1948-1994 година вкупниот биланс на имиграција за Општина Битола (заедно со останатите 8 селски

општини) изнесувал +4.934 жители, додека пак билансот на емиграција бил -33.729 жители или вкупното миграционо салдо било негативно и изнесувало -28.795 жители. Овие бројки трансформирани според речникот на демографијата велат дека Општина Битола за период 1948-1994 година се вбројува во групата на општини од емигрантски тип со акценти на депресија. Ако кон оваа бројка ги додадеме и податоци од околу 10.000 лица кои емигрирале во последниве 10 години, произлегува дека за периодот 1948-2003 година (за 55 години) Битола и Битолско изгубиле околу 60 % од своето население, кое мигрирало во различни правци и се лоцирало на разни дестинации во светот.

Ако хипотетички ја анулираме емиграцијата, односно да немало иселување од Битола и Битолско, тогаш бројот на жители во општината и градот би биле далеку поголем (а не само зголемување од 15.394 лица или разлика од 17%, со годишно темпо од 285 лица, за потсетување во 1948 година Битола и Битолско имале 90.295 жители, а 2002 година 105.689 жители). Во тој случај денес Битола и Битолско или интегралната Опш-

Пишува:

д-р НИКОЛА
В. ДИМИТРОВ

тина Битола би броела околу 160.000 жители, од кои во град Битола би живееле над 110.000 жители (или разлика за периодот 1948-2002 година од околу 70.000 жители во целина за општината).

Тоа значи дека емиграцијата во Битола и Битолско е судбина која постојано не прогонува со векови, па еве и денес. Главниот мотив на иселувањето секако дека е невработеноста, недоволите услови за напредување, сиромаштијата, социјалните проблеми и слично.

Генерално земено денес населението во Општина Битола се карактеризира со низок наталитет, и ниска стапка на природен прираст, потоа поголемо учество на природниот прираст во градската отколку во селската средина, висок степен на емиграција, висока урбанизираност (во градот и приградската зона) и сл.

Миграциониот тренд во Битола денес општината во целина ја става во типот на општини на популациска стагнација. Додека пак во оредени рурални средини на Битолско, какви што се Мариово, јужните и југозападните делови на Селчка Планина, пограничниот појас, планинскиот дел на Цапарско Поле, мали оази во Битолско Поле длабоко се навлезени во проспекти од типот на депопулација и изумирање.

(Продолжува)

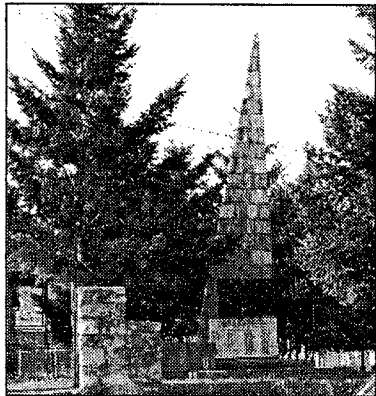
Миграционите процеси, д-р Н. Кочевски 2027, стр. 13

ФЕЛТОН

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско
(минашо, состојби и перспективи) (9)

МИГРАЦИИТЕ ГО “ПРЕПОЛОВИЈА” НАСЕЛЕНИЕТО

Миграционите процеси и природен прираст предизвикале промени во националната структура на населението во Битола и Битолско. Така, во 1971 година во вкупното население на Општина Битола (124.512 ж.) најмногу

имало Македонци кои во вкупното општинско население учествувале со 112.537 жители или 90,4 %, потоа следеле 3.904 жители Турци со учество од 3,1 %, на 3.221 жители Албанци или 2,6 %, Срби 1.397 жители или 1,1 %, Власи 1.249 жители или 1,0 %, Роми 48 жители (0,0%) и други со 2.156 жители или учество во вкупното општинско население од 1,7%.

Во 1994 година националната структура значително се

променила, така во вкупното население на Општина Битола (108.203 ж.) најмногу имало Македонци 98.512 или учество во вкупното општинско население од 91,0%, Албанци 3.976 или 3,7%, Турци 1.900 или 1,7%, Роми 1.688 или 1,5%, Власи 963 или 0,8%, Срби 609 или 0,5% и други 555 жители со учество во вкупното општинско население од 0,5%.

Како резултат на миграционите процеси за периодот 1961-1994 година бројот на населбите во Р.Македонија се намалил од 1705 на 1615 или намалување за 90 населби, односно за 5,3 % (1961 година регистрирани се 1708 населби, во 1971 година 1668, во 1981 година 1640, во 1994 година 1615), а во Битола и Битолско од 130 (1961 година), (односно 129 во 1971 година) се намалиле на 121 населба во 1994 година или намалување за 9 населби, односно за 7,0 %.

Миграционите процеси на руралното население кон Битола, другите градови, републики и држави, предизвикаа драстично намалување на бројот на жители во речиси сите битолски села. Секако дека, во намалувањето на бројот на жители предначат малите села (до 300 жи-

рб	ИМА НА НАСЕЛБА	ПОПИС			
		1971	1981	1991	1994
1	БИТОЛА	65.035	78.507	84.002	77.464
2	БАЧ	557	522	438	191
3	Беранци	1.216	1.264	682	478
4	БИСТРИЦА	965	1.140	1.105	968
5	Брусњак	783	790	394	320
6	Буково	2.792	2.292	1.306	1.012
7	Велушина	1.372	1.250	190	145
8	Горно Оризари	990	2.066	2.909	1.992
9	Дихово	701	644	413	356
10	ДОБРУШЕВО	1.104	1.055	893	646
11	Долно Оризари	846	1.236	1.527	1.503
12	Долно Српци	1.558	1.433	766	545
13	Гавато	829	523	272	162
14	Ивањевци	959	970	726	673
15	Кипава	822	618	640	437
16	Кравари	536	1.219	1.252	1.208
17	Крклино	667	714	651	609
18	КУКУРЕЧАНИ	1.637	1868	1.203	1.001
19	Лавци	574	717	494	339
20	Лажец	1.278	968	515	339
21	Логоварди	1.156	1.272	1.043	744
22	Лознани	557	509	382	215
23	Лопатица	591	665	406	331
24	МОГИЛА	2.282	2.510	2.284	1.576
25	НОВАЦИ	1.287	1.405	1.312	1.279
26	Опшчари	754	851	442	326
27	СТАРАВИНА	405	217	43	26
28	Трновци	873	736	651	435
29	ЦАПАРИ	1.468	1.871	796	565
30	Црнобуки	803	830	666	444

Пишува:

д-р **НИКОЛА**
В. ДИМИТРОВ

тели - податоци адекватни за Општина Битола) чии број се искачува на 89 села (69,0% од вкупниот број населби во Општина Битола = 129), но како сериозни конкуренти на нив се појавуваат и средните (од 301 до 800 жители чии број изнесува 22 села - 17,%) и големите села (со над 801 жители, нивниот број изнесува само 9 такви населби, и тоа заедно со град Битола - 7,0%).

Според статистичките податоци од 1994 година од 89 мали села во Општина Битола 16 од нив имале под 20 жители (Брник, Веле Село, Гнилеш, Гопеш, Горно Чарлија, Грумази, Груништа, Злокуќани, Ивени, Метимир, Облаково, Паралово, Полог, Сливица, Старо Змирнево и Суводол) што значи на работ на приклучок кон населените 9 села (Балдовенци, Горно Егри, Долно Егри, Ново Село, Петалино, Свињишта, Снегово, Сович и Стрежево).

Најдрастично намалување на бројот на жителите бележат селата во Мариово, селата од поголемиот дел на Цапарско Поле, пограничните села, планинските села, но и дел од рамничарските и ридските села во Пелагонија. Генерално земено во Општина Битола нема селска населба која повеќе или помалку не изгубила дел до своето автохтоно население. Оваа појава на намалување на населението за жал продолжува и денес.

(Продолжува)

Административно-територијалниот поделба на Битола и Битолско
(минајќо, состојби и перспективи) (8)

БИТОЛА ОД РЕГИОНАЛЕН ВО ЛОКАЛЕН ЦЕНТАР

Ако се направи споредба на административно-територијалните поделби за периодот 1953-1961 година ќе се види дека е извршено окрупнување на околиците од 18 на 7 околии (намалување за 11 околии или за 61,1%), на општините од 232 на 73 општини (намалување за 159 општини или за 68,5%), а како резултат на емиграцијата селоград и во странство (и поради други причини - изградба на вештачки езера и сл.) се намалил и бројот на населбите од 1782 на 1705 населени места (намалување за 77 населби или за 4,3%).

Истиот процес на окрупнување ги зафаќа Битола и Битолско. Имено, Битолската околица која во 1953 година имаше 19 општини во 1961/62 година се намалува на 12 општини (намалување за 7 општини или за 36,8%). Општините кои географски припаѓале на Битола и Битолско, поради окрупнувањето на општините се намалиле од 15 на 7 општини (намалување за 8 општини или за 53,3%).

Според тоа, за административно-територијалната поделба на СР Македонија од 1961/62 година, а од тука и на Битола и Битолско, не може да стане збор за децентрализација, туку, напротив централизирање на власта во урбаните населби и во цент-

рите на политичка моќ. На таков начин уште повеќе се маргинализирало македонското село при што започнува процес на интензивирање на емиграцијата од селата кон градовите, републиките и кон странство.

Непосредно по стопанските реформи во СР Македонија во 1965 година повторно се спроведува нова административно-територијална поделба на општините. Оваа поделба примарно била иницирана од политичко-економски причини со цел во државата да се интензивира планирање на побрз и порационален стопански развој. Реализацијата на оваа идеја прво била промовирана со иницијативи за нова административно-територијална поделба на државата, односно преку окрупнување на општините и околиците.

Демократските институции кои биле започнати да се развиваат во руралната средина наеднаш стануваат непродуктивни, неатрактивни и на терет на државата. Ваквиот пристап преку фаворизирање на градот за сметка на селото ќе ја предизвика парадигмата "подобро сиромав во градот, отколку последен во селото". Селото е оставено само на себе, а градот започнува да галопира користејќи ја потта на селанецот кој постепено се трансформирал во индустриски

работник. Забрзано се прошируваат градовите, се градат фабрики, но и забрано се пустат, се ретчат, се осакатуваат, исчезнуваат и нашите рурални корени. Македонија станува "урбана република" без стратегија за заштита на руралниот селски простор, или ако сакате започнува да го разнебитисува изворот на животот. Вишокот селска работна сила плимнува во градовите, но и го "преплавува" светот, се празни македонскиот простор.

Што се случува со интеграцијата, односно окрупнувањето на општините? - Ништо спектакуларно!

Општините се преполовени од 73 се создаваат 30 (намалување за 43 општини или за 58,9%). Малку покасно главниот град Скопје заедно со котлината е поделен на 5 посебни општини Гази Баба, Карпош, Кисела Вода, Центар и Чаир, така бројот на општини е зголемен на 34 општини (или во споредба со 1962 година намалување за 39 општини или за 53,4%).

Ваквото окрупнување создаде такви општини кои продуцираа брза прераспределба на населението. Миграционите процеси на релација село - град станаа секојдневие, а Скопје помпезно се промовира како от-

ворен град со амбиции да стане град на секаква работа, возбудлив град и град космополитска метропола.

Со новата административно-територијална поделба од 1965 година 12-те општини на Битолската околица се интегрирани во 4 нови општини - Битола, Прилеп, Крушево и Демир Хисар. Во новата Општина Битола се интегрираа поранешните општини Бистрица, Дихово, Кукуречани, Новаци како и по неколку населени места од општините Мариово и Тополчани.

Тогашната Општина Битола зафаќа површина од 1.798 км² и располага со 129 населби. Ваквата битолска општина, како и останатите 34 општини во Република Македонија, егзистирале од 1965 година до 1996 година, или полни триест години.

Ваквата организираност на општините како во Македонија така и во Битолско уште повеќе ја забрзува миграцијата селоград. Така, и Битола станува ветен град не само за населението од Пелагониската котлина туку и за население од поширокиот републички простор.

Гледано според пописните резултати бројот на жители

Пишува:

д-р НИКОЛА
В. ДИМИТРОВ

варира во зависност од миграционите процеси, но и во зависност која методологија се применувала при обработка на податоците за присутноста на населението. Во прилог на тоа ги изнесуваме статистичките податоци за СР Македонија - Р. Македонија и за Општина Битола.

Во 1971 година СР Македонија има 1.647.308 жители, во 1981 година се зголемува на 1.909.136 жители и во 1994 година на 2.075.196 жители. Кај Општина Битола ги бележиме следните статистички показатели, во 1971 година имала 124.512 жители, за да во 1981 година се зголеми на 137.636 жители, а во 1991 година се намали на 124.003 жители, односно во 1994 година и на 108.203 жители или намалување за периодот 1971-1994 година од 16.309 жители или за 13,1%.

Напоредно со движењето на населението се менува и густината на населеност, така во 1971 година во СРМ таа изнесувала 64 жители на 1 км², а во 1994 година 81 жител на 1 км². Во Општина Битола густината на населеност се движи од 69 жители на 1 км² во 1971 година, на 77 жители во 1981 година, за да поради претходно изнесените показатели, започне да се намалува на 69 во 1991 година и на 60 жители на 1 км² во 1994 година.

(Продолжува)

ФЕЛТОН

Административно-територијалниот модел на Битола и Битолско (минајќо, состојби и иерсејективи) (7)

ПОЧЕТОК НА ОКРУПНУВАЊЕ НА ОПШТИНИТЕ

Пишува д-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ

ОПШТИНА ДИХОВО со 18 населби: Братин дол, Гопеш, Горно Српци, Дихово, Доленци, Гагато, Кажани, Лера, Магарево, Маловиште, Метимир, Нижеполе, Рамна, Ротино, Снегово, Свиниште, Трново и Цапари. Најголеми населби биле: Цапари со 1.618 жители, Гагато со 1.116, Дихово со 686, Нижеполе 577, Ротино 573 и Горно Српци со 548 жители.

ОПШТИНА ДОЛНЕНИ со 37 населби: Бело Поле, Борино, Браилово, Вранче, Горно Село, Гостиражни, Дабјани, Дебреште, Десово, Долгаец, Долнени, Дреновци, Дупјачани, Забрждани, Заполжани, Зрзе Јакреново, Костинци, Кошино, Кутлешево, Лажани, Мало Мраморани, Маргари, Небрегово, Новоселани, Пешталиво, Рилево, Ропотово, Сарадиново, Саждево, Секирци, Сенокос, Слепче, Сливје, Средорек, Стровија и Црнилиште. Најголеми населби биле: Дебреште со 2.394 жители, Десово со 1.740 жители, Лажани 1.399, Црнилиште 1.118, Рилево 885, Долнени 858 и Ропотово со 823 жители.

ОПШТИНА КРИВОГАШАНИ со 19 населби: Бела Црква, Бучин, Воѓјани, Врбјани, Врбоец, Годивје, Кореница, Кривогаштани, Крушеани, Локвени, Милошево, Мирче Ацев, Обршани, Пашино Рувци,

Пресил, Славеј, Света, Свето Митрани и Турско (Подвис). Најголеми населби биле: Кривогаштани со 2.366 жители, Обршани со 1.228, Бучин 1.083, Пашино Рувци со 1018, Бела Црква со 907 и Крушеани со 869 жители.

ОПШТИНА КРУШЕВО со 14 населби: Алинци, Арилево, Белушино, Бирино, Горно Дивјаци, Долно Дивјаци, Житоше, Кочиште, Крушево, Норово, Острилци, Пуста Река, Растојца и Селце. Најголеми населби биле: Крушево со 4.099 жители, Житоше со 1.435 и Алданци со 537 жители.

ОПШТИНА КУКУРЕЧАНИ со 20 населби: Беранци, Габалавци, Долно Српци, Драгарино, Драгожани, Карамани, Крклино, Кукуречани, Лисолај, Лопатица, Могила, Ново Змирнево, Облаково, Радобор, Секирани, Старо Змирнево, Стрежево, Трн, Црнобуки и Црновец. Најголеми населби биле: Могила со 2.038 жители, Кукуречани со 1.712, Долно Српци 1.307, Беранци 1.127 и Црнобуки со 849 жители.

ОПШТИНА МАРИОВО со 23 населби: Бешиште, Брник, Будимирци, Вепрчани, Витолиште, Врпско, Градешница, Груниште, Гудјаково, Дуње, Живо, Зовик, Кален, Кокре, Крушевица, Маково, Манастир, Ор-

ле, Пештани, Полчишта, Рапеж, Старавина и Чаниште. Најголеми населби биле: Витолиште со 1.291 жители, Бешиште со

Општина Бистрица денес

1.172, Градешница 1.019, Полчиште 824, Чаниште со 695 и Старавина со 657 жители.

ОПШТИНА НОВАЦИ со 32 населби: Арматуш, Балдовенци, Билјаник, Брод, Будаково, Велесело, Врањевци, Гнеотино, Гнилеж, Горно Агларци, Грумази, Далбеговци, Дедебалци, Добромири, Добровени, Долно Агларци, Долно Орехово, Ивени, Логоварди, Мегленци, Новаци, Ново Село, Паралово, Полог, Пугурус, Рибарци, Скочвир, Сливаца, Суводол, Тепавци, Трап и Црничани. Најголеми населби биле: Логоварди со 1.079 жители, Новаци со 1.048, Брод 846 и Добромири со 597 жители.

ОПШТИНА ПРИЛЕП со 33 населби: Беловодица, Беровци, Боротино, Варош, Волково, Галичани, Горно Коњари, Голем Радобил, Дабница, Дрен, Кадино Село, Крстец, Леништа, Мало Коњари, Мал Радобил, Мало Рувци, Мажучиште, Никодин, Ново Лагово, Ореовец, Плетвар, Прилеп, Прилепец, Присад Стари, Ракле, Селце, Смолани, Старо Лагово, Штавица, Топлица, Тројанци, Царевич и Чумово. Најголеми населби биле: Прилеп со 37.456 жители, Варош со 2.142, Големо Коњари со 926, Мало Коњари 786 и Мажучиште со 610 жители.

ОПШТИНА ТОПОЛЧАНИ со 29 населби: Алинци (Битолско), Алинци (Прилепско), Бонче, Вашарејца, Веселчани, Горно Чарлија, Добрушево, Долна Чарлија, Древеник, Ерековци, Загорани, Ивањевци, Канатларци, Клепач, Лопатица, Лознани, Марул, Мојно, Мусинци, Ношпал, Ново Селани, Подино, Подмол, Свети Тодори, Тополчани, Трновци, Тројкрсти, Шелеверци и Чепигово. Најголеми населби биле: Канатларци со 1.520 жители, Добрушево со 1.182, Ивањевци 988, Тополчани со 930 жители, Трновци со 839 и Ерековци со 789 жители.

Од вкупно 12-те општини на Битолската околина, 7 општини припаѓале на Битола и Битолско, и тоа: Бистрица, Битола, Дихово, Кукуречани, Новаци и дел од општината Мариово и Тополчани. Вкупниот број насе-

ление во 1961 година во Битолската околина изнесувал 235.382 жители од кои најбројни со 210.043 жители или 89,2% биле Македонците, потоа следеле Турците со 14.387 жители или 6,1%, Албанците со 2.694 или 1,1%, Србите со 2.075 или 0,9% и другите со 6.183 жители или 2,7%.

Општина Бистрица имала 11.878 жители, од кои 9.808 биле Македонци (82,6%), 1.588 Албанци (13,4%), 246 Турци (2,1%), 160 Срби (1,3%) и 76 други.

Општина Битола имал 54.982 жители, од кои 49.061 Македонци (89,2%), 3.269 Турци (5,9%), 1.049 Срби (1,9%), 378 Албанци (0,7%) и 1.225 други жители (2,2%).

Општина Дихово имала 7.913 жители, од кои 6.465 Македонци (81,7%), 411 Албанци (5,2%), 169 Срби (2,1%), 29 Срби (0,4%) и 839 други жители (10,6%).

Општина Кукуречани имала 13.029 жители, од кои 12.878 биле Македонци (98,8%), 102 Турци (0,8%), 26 Срби, 5 Албанци и 18 други жители.

Општина Мариово имала 11.567 жители, од кои 11.507 жители биле Македонци (99,5%), 39 Срби, 7 Турци, 1 Албанец и 13 други жители.

Општина Новаци имала 12.140 жители, од кои 11.662 жители биле Македонци (96,1%), 366 Турци (3,0%), 58 Срби (0,5%), 8 Албанци и 46 други жители (0,4%).

Општина Тополчани имала 14.954 жители, од кои 13.611 жители биле Македонци (91,0%), 1.262 Турци (8,4%), 27 Срби, 5 Албанци и 49 други жители.

(Продолжува)

Списание за македонски јазик, бр. 16, 24. јуни 1968
Пролет 2024, стр. 13

ФЕЛТОН

Административно-територијалниот модел на Битола и Битолско
(минајќо, сосвојби и иерсејќииви) (6)

БИТОЛА ОД РЕГИОНАЛЕН ВО ПЕДАГОНИСКИ ЦЕНТАР

Пишува д-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ

Вкупниот број население во 1953 година во Битолската околина изнесувал 121.546 жители од кои најбројни со 100.626 жители или 82,8 % биле Македонците, потоа следеле Турците со 14.962 жители или 12,3 %, Албанците со 2.526 жители или 2,1 %, Власите со 1.454 жители или 1,2 %, Србите со 1.064 жители или 0,9%, Ромите со 17 жители и другите со 897 жители или 0,7 %.

Од вкупно 19-те општини на Битолската околина, 15 општини припаѓале на Битола и Битолско, и тоа: Бач, Будаково, Буково, Велушина, Дихово, Ивањевци, Кажани, Креница, Кукуречани, Логоварди, Лопатица, Маково, Новац, Старавина и град Битола како самостојна општина од едно населено место.

Општина Бач имала 4.863 жители, од кои 4.591 биле Македонци (94,4 %), 191 Турци (3,9 %), 62 Срби (1,3 %) и 19 останати лица.

Општина - град Битола имал 37.564 жители од кои 28.912 Македонци (76,9 %), 6.189 Турци (16,5 %), 864 Срби (2,3 %), 484 Албанци (1,3 %), 482 Власи (1,3 %) и 663 биле останати жители (1,7 %).

Општина Будаково имала 6.601 жител, од кои 4.709 биле Македонци (71,3 %), 1.831 Турци (27,7 %), 48 Албанци (0,7 %) и 13 лица биле Срби и останати.

Општина Велушина имала 6.830 жители, од кои 4.994 жи-

тели биле Македонци (73,1 %), 1.501 Албанци (22,0 %), 309 Турци (4,5 %) 15 Срби и 11 лица биле други.

Општина Дихово имала 3.886 жители, од кои 2.911 Македонци (74,9 %), 475 Власи (12,2 %), 275 Турци (7,1 %), 167 Албанци (4,3 %) и 58 биле Срби и други жители.

Општина Ивањевци имала 6.468 жители, од кои 4.745 жители биле Македонци (73,3 %), 1.680 Турци (26,0 %), 23 Албанци и 20 жители биле Срби и други.

Општина Кажани имала 6.640 жители, од кои 5.589 Македонци (84,2 %), 475 Власи (7,4 %), 341 Турци (5,1 %), 196 Албанци (2,9 %) и 19 жители биле Срби и други.

Општина Креница имала 3.399 жители, од кои 2.706 жители биле Турци (79,6 %), 686 Македонци (20,2 %) и 7 жители биле Срби и други.

Општина Кукуречани имала 6.361 жители, од кои 6.120 Македонци (96,2 %), 180 Турци (2,8 %), 42 Срби (0,6 %), 13 Албанци и 6 други жители.

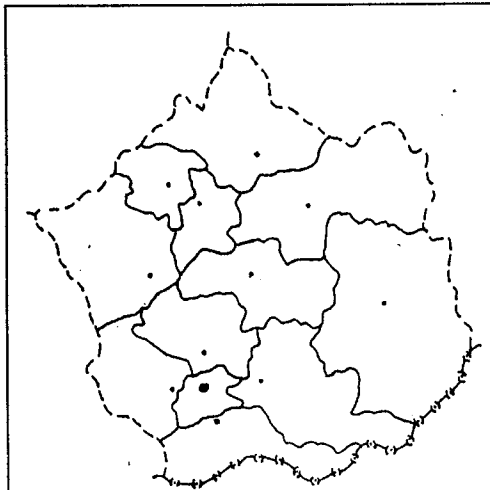
Општина Логоварди имала 3.056 жители, од кои 3.044 жители биле Македонци (99,6 %), 6 Срби, 2 Турци и 5 други жители.

Општина Лопатица имала 3.901 жители, од кои 3.833 жители биле Македонци (98,2 %), 33 Турци (0,8 %), 3 Срби и 32 други.

Општина Маково имала

1.865 жители, од кои 1.863 жители биле Македонци (99,9 %) и 2 Срби.

Општина Новац имала 5.245 жители, од кои 5.143 жители биле Македонци (98,5 %), 40 Срби (0,7 %), 33 Албанци (0,6 %), 23 Турци (0,4 %), 3 Роми и 3

Битолската околина со општините во 1962 г.

други.

Општина Старавина имала 2.966 жители, од кои 2.933 Македонци (98,9 %), 15 Турци (0,5 %), 13 Срби (0,4 %) и 5 други жители.

По неполна деценија НРМ, покасно Социјалистичка Република Македонија, поради реформите кои и претсоеа принудена е

на нова административно-територијална поделба. Преку оваа поделба уште повеќе се продолжува процесот на окрупнување на околиците и општините, на намалување на локална власт во селската средина, а фаворизирање на градовите. Имено, според пописот од 1961 година во СРМ регистрирани се вкупно 1.406.003 жители сите распоредени во 7 околии, 73 општини и 1.705 населени места.

Во СР Македонија се создаваат следните околии: Битолска околина со 13 општини, Охридска со 9, Кумановска со 9, Скопска со 9, Тетовска со 7, Титовелшка со 11 и Штипска околина со 15 општини. Битолската околина опслужувала 235.382 жители сите поделени во 13 општини и во вкупно 293 населени места. Општина Битола имала на располагање 6 населени места, Бистрица 26, Демир Хисар 37, Дихово 18, Долнени 36, Кривогаштани 19, Крушево 14, Кукуречани 20, Мориово 23, Новац 32, Прилеп 14, Прилеп 19 и општината Тополчани имала на располагање 29 населени места.

Во 1962 година врз Битолската околина се извршени мали корекции, така што истата била поделена на 12 општини кои имале на располагање вкупно 295 населени места. Во тој период Битолската општина имала 10 населени места, Бистрица 23, Демир Хисар 37, Дихово 18, Долнени 37, Кривогаштани 19, Крушево 14, Кукуречани 20, Мориово 23, Новац 32, Прилеп 33

и Тополчани 29 населени места. Вкупно Битолската околина имала 238.382 жители или 16,9 % од вкупното население во СР Македонија. Додека пак, Битолската општина имала 54.982 жители, а градот Битола 49.001 жители.

ОПШТИНА БИСТРИЦА имала 23 населби: Барешани, Бач, Бистрица, Велушина, Гермидан, Граешница, Долно Егри, Драгош, Жабени, Живојно, Злокукани, Канино, Кишава, Кравари, Креница, Лажец, Мецитлија, Олевени, Оптичари, Острец, Породин, Сович и Средно Егри. Најголеми населби биле: Лажец со 1.062 жители, Велушина со 945, Живојно 864, Кишава 832, Бистрица 734, Оптичари 712 и Бач со 706 жители.

ОПШТИНА БИТОЛА со 10 населби: Битола, Брусник, Буково, Горно Оризари, Долно Оризари, Крстоар, Лавци, Орехово, Поешево и Раштани. Најголеми населби биле: Битола со 49.001 жители, Буково со 1.939, Брусник 898, Долно Оризари 848 и Лавци 620 жители.

ОПШТИНА ДЕМИР ХИСАР со 37 населби: Бабино, Бараково, Базерник, Белче, Боиште, Брезово, Вардино, Вирово, Големо Илино, Граиште, Доленци, Единаковци, Жван Железнец, Журче, Загориче, Зашле, Кутретино, Лесково, Мало Илино, Мренога, Мургашево, Ново Село, Обедник, Прибилци, Радово, Ракитница, Сладуево, Слечче, Слоешница, Смилево, Сопотница, Стругово, Суводол, Суво Грло, Утово и Церово. Најголеми населби биле: Смилево со 1.158 жители, Мургашево со 1.129, Слечче 1.099, Сопотница 956, Жван 904, Журче 704 и Стругово со 607 жители.

(Продолжува)

Административно-територијалније поделби на Битола и Битолско (минајше, состојби и иерсејективви) (5)

БИТОЛА СТАНУВА РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТАР

Пишува д-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ

ОПШТИНА БАЧ имала 11 населби: Бач, Брод, Велесело, Гермијан, Гнилеж, Добровени, Живојно, Полог, Скочивир, Сливца и Совик. Најголеми населби биле: Живојно со 942 жители, Брод со 799, Бач со 673 и Гермијан со 601 жител.

ОПШТИНА БИТОЛА со 1 населба: Град Битола со 37.564 жители.

ОПШТИНА БУДАКОВО со 14 населби: Алинци, Армауш, Будаково, Далбеговци, Дедебалци, Добрушево, Долно Чарлија, Горно Чарлија, Мусинци, Ношпал, Путурус, Радобор, Трап и Црничани. Најголеми населби биле: Мусинци со 1.222 жители, Добрушево со 1.069 и Будаково со 655 жители.

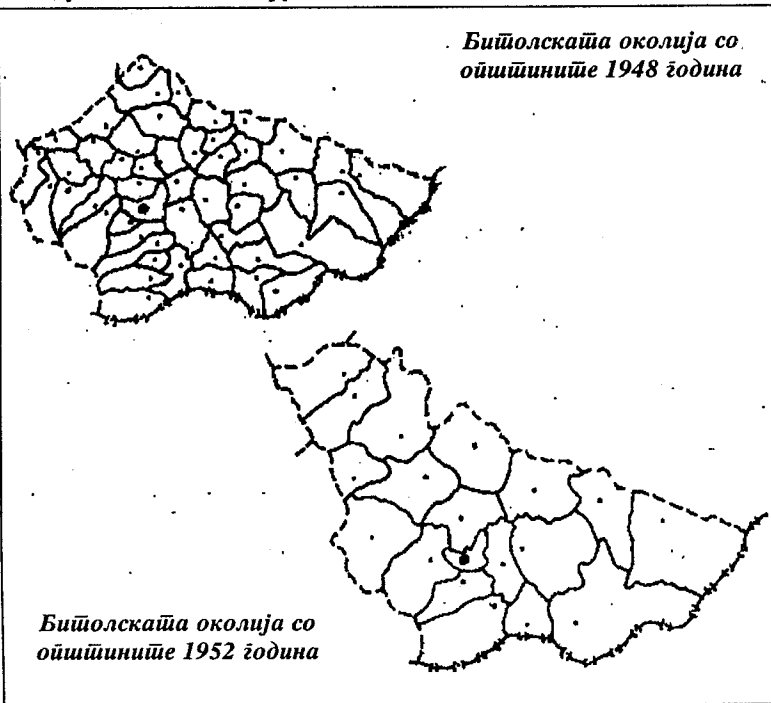
ОПШТИНА БУКОВО со 6 населби: Бистрица, Буково, Кравари, Крстоар, Орехово и Злокуќани. Најголеми населби биле: Буково со 1.962 жители и Бистрица со 636 жители.

ОПШТИНА ВЕЛУШИНА со 11 населби: Барешани, Велушина, Граешница, Драгош, Жабени, Канино, Кишава, Лажец, Олевени, Острец и Породин. Најголеми населби биле: Лажец со 1.220 жители, Велушина со 1.153, Кишава со 899 и Драгош со 605 жители.

ОПШТИНА ДЕМИР ХИСАР со 17 населби: Белче, Варавково, Вардино, Граиште, Едина-

ковци, Журче, Кутретино, Лесково, Мургашево, Ново Село, Прибилци, Ракитница, Растојца, Сладуево, Слечче, Стругово и

Дихово, Лавци, Магарево, Ниже Поле, Снегово и Трново. Најголеми населби биле: Брусник со 959 жители, Дихово со 686, Лавци со 684 и Ниже Поле со 619 жители.

Суводол. Најголеми населби биле: Слечче со 1.108 жители, Мургашево со 902, Журче со 766, Вардино со 692, Стругово 644 и Единаковци со 639 жители.

ОПШТИНА ДИХОВО со 8 населби: Братиндол, Брусник,

ОПШТИНА ДОЛЕНЦИ со 7 населби: Бабино, Базерник, Брезово, Големо Илино, Доленци, Железнец и Мало Илино. Најголеми населби биле: Брезово со 639 жители, Големо

Илино со 604, Бабино со 533 и Доленци со 464 жители.

ОПШТИНА ЖВАН со 8 населби: Вирово, Жван, Мренога, Радово, Слоештица, Сопотница, Суво Грло и Церово. Најголеми населби биле: Сопотница со 1.070 жители, Жван со 907, Слоештица со 841 и Вирово со 630 жители.

ОПШТИНА ИВАЊЕВЦИ со 10 населби: Беранци, Вашарејца, Древеник, Ивањевци, Лознани, Ново Селани, Подино, Српци, Свети Тодори и Трновци. Најголеми населби биле: Трновци со 1.312 жители, Српци со 1.136, Беранци 941 и Ивањевци со 861 жител.

ОПШТИНА КАЖАНИ со 10 населби: Гопеш, Доленци, Гавато, Кажани, Лера, Маловиште, Рамна, Ротино, Српци и Цапари. Најголеми населби биле: Цапари со 1.809 жители, Гавато со 1.502, Српци 650, Ротино со 598 жители, ... додека Кажани имало само 178 жители.

ОПШТИНА КРЕМЕНИЦА со 4 населби: Долно Егри, Креница, Медитлија и Средно Егри. Најголеми населби биле: Креница со 2077 жители и Медитлија со 680 жители.

ОПШТИНА КУКУРЕЧАНИ со 10 населби: Горно Оризари, Драгарино, Драгожани, Крклино, Кукуречани, Могила, Ново Змирнево, Рашгани, Старо Змирнево и Црнобуки. Најголеми населби биле: Могила со

1.703 жители, Кукуречани со 1.598, Црнобуки со 757 и Крклино со 702 жители.

ОПШТИНА ЛОГОВАРДИ со 6 населби: Долно Оризари, Карамани, Логоварди, Оптичари, Поешево и Трн. Најголеми населби биле: Логоварди со 902 жители, Долно Оризари со 643 и Оптичари со 528 жители.

ОПШТИНА ЛОПАТИЦА со 11 населби: Габалавци, Загориче, Лисолај, Лопатица, Метимир, Облаково, Секирани, Стрежево, Свињиште, Утово и Црновец. Најголеми населби биле: Црновец со 676 жители, Лисолај со 611 и Лопатица со 515 жители.

ОПШТИНА МАКОВО со 6 населби: Брник, Ивени, Маково, Мојно, Орле и Рапеш. Најголеми населби биле: Маково со 455 и Рапеш со 428 жители.

ОПШТИНА НОВАЦИ со 16 населби: Балдовенци, Билјаник, Врањевци, Грумази, Добромири, Долно Агларци, Долно Орехово, Мегленци, Новаци, Ново Село, Паралово, Рибарци, Суводол и Тепавци. Најголеми населби биле: Новаци со 806 жители, Суводол со 496, Добромири со 457, Тепавци со 454 и Долно Агларци со 439 жители.

ОПШТИНА СМИЛЕВО со 3 населби: Боиште, Обедник и Смилево. Смилево било најголемо со 1.339 жители, Боиште со 661, а Обедник имало 487 жители.

ОПШТИНА СТАРАВИНА со 5 населби: Будимирци, Градешница, Груниште, Зовик и Старавина. Најголеми населби биле: Градешница со 1.085 жители, Старавина со 741 и Будимирци со 520 жители.

(Продолжува)

Битолски весник, № XL 90. Мај 2022 & др.
Бр. 2022, стр. 13

ФЕЛТОН

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско
(минајќо, состојби и перспективи) (4)

ПОДЕМ НА БИТОЛА ВО ПЕРИОДОТ НА СФР ЈУГОСЛАВИЈА

Пишува д-р **НИКОЛА В. ДИМИТРОВ**

По Втората светска војна со формирањето на новата демократска Федеративна Народна Република Југославија, местото меѓу еднаквите го побара и Македонија. Иако само еден нејзин дел, сепак, слободна и рамноправна во братската заедница на републики, во рамките на своите можности, се трудеше да им парира на поразвиени членки на заедницата.

Непосредно по ослободувањето следеше и нови административно-територијална поделба на Републиката, а со тоа и на Битола и Битолско. Така, Народна Република Македонија била поделена на 27 околии и имала вкупно 1795 населени места. Битола и Битолско, заедно со градот била поделена на 51 општина. Ваквата поделба се задржа многу кратко, така што се извршени мали оставки.

Според пописот од 1948 година, се гледа дека Битолската околија е поделена на 49 општини, и тоа: Барешани, Бач, Бистрица, Битола, Брник, Брод, Будаково, Будимирци, Буково, Велушина, Врањевци, Габалавци, Гнеотино, Градешница, Граешница, Гавато, Драгожани, Дедебалци, Добрушево, Дихово, Живојно, Ивањевци, Кажани, Карамани, Креница, Крк-

лино, Кукуречани, Логоварди, Лознани, Лопатица, Маково, Могила, Мусинци, Лавци, Новаци, Породин, Радобор, Рамна, Свињшта, Скочивир, Средно-

Егри, Српци, Старавина, Суводол, Трново, Трновци, Цапари, Црничани и Црнобуки.

Бројот на села по општина се движел од 1 до 4 населени места, додека пак вкупниот број на населби изнесувал 130 населени места. Вкупниот број насе-

ление во Битолската околија изнесувал 90.295 жители (7,8% од бројот на население во НР Македонија, која во 1948 година имала 1.152.986 жители), а во град Битола 30.761 жители. Населби со над 1000 жители во Битол-

ската околија биле: Буково со 1.878 жители, Цапари со 1.807, Креница со 1.726 жители, Гавато со 1.554, Могила со 1.480, Кукуречани со 1.449, Долно Српци со 1.180, Трновци со 1.129, Велушина со 1.117, Лажец со 1.107, Мусинци со 1.042 и Гра-

дешница со 1.013 жители.

Со процесот на распадоот на колективизацијата биле созреани условите и за нова административно-територијална поделба на Републиката. Така, во периодот 1952-1954 година во Македонија егзистираа 232 општини организирани во 18 околии и посебно град Скопје (Битолска Околија со 19 општини, Гевгелска со 9, Гостиварска со 11, Дебарска со 8, Кичевска со 17, Кочанска со 12, Кривопаланечка со 9, Кумановска со 19, Малешевска со 7, Охридска со 16, Овчеполска со 12, Преспанска со 5, Прилепска со 18, Скопска со 19, Струмичка со 16, Тетовска со 11, Тиквешка со 10 и Титовелешка Околија со 14 општини). Покрај Скопје како посебни општини со едно населено место биле и градовите Битола, Гостивар, Кичево, Кочани, Охрид, Струга и Ресен. Вкупниот број население на НР Македонија изнесувал 1.304.514 жители.

Всушност оваа административно-територијалната поделба на Македонија од педесетите години на минатиот век соодветствуваше на тогашните политички и економски услови. Таа поделба, во смисол на бројот на општини (232), околии (18), населени места (1782), може да се каже дека била најдецентрализираната, но не и во смисол на

раководење. Познато е дека власта била инсторирана-диктирана од самиот сојузен и републички врв. Сепак, преку комитетите и претседателите на општините и околиците се имаше каква таква контрола врз управувањето на просторот.

Сите идни административно-територијални поделби што ќе следат од педесеттите години натаму го немаат епитетот на децентрализација во квантитативна смисла на зборот. Идните поделби повеќе ќе го заслужат епитетот на окрупнување или централизација, односно раководење и владеење од градските центри, републичкиот главен град Скопје и сојузниот главен град Белград, од каде стигнуваа директиви до околиците, општините и населените места. Од ваквиот централистички начин на управување не беа поштедени Битола и Битолско.

Така, според административно-територијалната поделба на Македонија од 1952 година, и извршениот попис од 1953 година, можеме да ја констатираме следната состојба: Битолската околија била поделена на 19 општини со задача да управува со вкупно 153 населени места, и тоа по следниот редослед Бач со 11 населени места, Битола со 1, Будаково со 14, Буково со 6, Велушина со 11, Демир Хисар со 6, Дихово со 8, Доленци со 7, Жван со 8, Ивањевци со 10, Кажани со 10, Креница со 4, Кукуречани со 10, Логоварди со 6, Лопатица со 11, Маково со 6, Новаци со 16, Смилево со 3 и Старавина со 5 населби.

(Продолжува)

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско
(минајќо, состојби и иерархијиви)

XX ВЕК - ВЕК НА ПОДЕЛБИ И МАРГИНАЛИЗАЦИЈА

(3)

Пишува д-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ

Дваесеттиот век за Македонија е век на поделби, како на нејзината етничка територија, така и на нејзината внатрешна, републичка, односно државна територија. Имено, за период од 100 години Македонија, (а од тука и Битола и Битолско) нејзината етничка територија е поделувана на три пати, а на 9 пати внатрешната територија на Вардарскиот дел, односно Република Македонија. Поконкретно извршени се следните поделби на етничката територија на Македонија: поделбата од 1912-1914, потоа од 1914-1918 и од 1941-1944 година. Територијата на некогашната Вардарска, односно од 1944 година па наваму Република Македонија внатрешно административно-територијално е поделувана 9 пати, и тоа како што следува: 1912-14 година, 1921, 1941-1944, 1945-48, 1952-54, 1961, 1962, 1965 и 1996 година.

Како што претходно видовме, Битолскиот вилает во почетокот на 20 век имал 663.027 жители бил составен од 12 кази со вкупно 1314 населени места. Ваквата состојба се задржала до крајот на Турското Царство, односно до 1912 година. Битола тогаш како центар на Виелаотот бил најголем град со 50 до 60.000 жители не броејќи го воениот

контингент.

Оваа бројка ни ја потврдуваат српски извори кои сведочат дека Битола во 1912 година, односно за време на Првата балканска војна имала околу 50.000 жители. Изворот ни кажува и за верската припадност на граѓаните, и тоа: христијани 24.000, муслимани околу 20.000 и Евреи околу 6.000 луѓе. Исто така, Битола била поделена на пет квартави: драгорски, варошки, војводски, београдски и светонеделски квартал.

Непосредно по Балканските војни Битола станува седиште на Округ кој е поделен на 6 срезови, 77 општини, со вкупно 398 села, 5 заселци, 2 града, 3 помали града и 24 манастири. Битолскиот округ го сочинувале срезовите: битолски, кичевски, крушевски, мариовски, преспански и прилепски. Вкупниот број жители во Битолскиот округ изнесувал 232.646 жители, од кои на битолскиот срез припаѓале 34.192 жители распоредени во 16 општини и 79 села. Градот Битола имала 48.370 жители.

Во составот на Битолскиот срез влегувале општините: Барешани, Брусник, Буково, Велушина, Драгош, Ивањевици, Гавато, Логоварди, Маловишта, Ма-

гарево, Мојно, Негочанска-Мецитлија, Ниџополе, Секирани, Стругово и Трново. Во битолскиот срез села со над 1000 жители биле: Брусник со 1000 жители, Ниџополе 1028, Гавато со 1285, Буково со 1349 жители, Магарево 1492, Цапари со 1535, Маловиште со 1629 и Трново 1735 жители.

Балканските војни и Првата светска војна доведоа до драстично намалување на населението во градот кој скоро опустел и во него останале само неколку илјади. Така, ако Битола во 1910 година имала околу 50.000 жители, сега веднаш по Првата светска војна се намалила на 23.000 жители. Ова секако дека било резултат на интензивно нејзино бомбардирање, но и на поделбата на Македонија и повлекувањето на државна граница во непосредна близина на Битола.

Пописот на населението од 1921 година за Битола покажува извесно зголемување, така градот тогаш имал 27.000 жители, додека пак општината Битола имала 28.418 жители, а целиот Битолски Округ броел 179.595 жители.

Битолскиот округ зафаќал површина од 5.803 км² и бил поделен на 6 среза и тоа: битолски, кичевски, крушевски, мари-

овски, преспански и прилепски со вкупно 74 општини. Додека пак, Битолскиот срез имал површина од 918 км² со 26.952 жители, распоредени во 13 општини.

Општини кои влегувале во Битолскиот срез биле: Барешани, Брусник, Буково, Велушина, Драгош, Ивањевици, Гавато, Логоварди, Могила, Секирани, Стругово, Трново и Цапари и сите вкупно имале 128 населени места.

Во Битолскиот срез најголеми села биле: Буково со 1691 жители, Кенали - Крменица 1540, Цапари со 1538, Гавато со 1274 жители, Кукуречани со 897, Велушина со 880, Могила со 876, Ивањевици со 825 жители итн.

Според пописот од 1931 година, Битола имала 32.989 жители, а градската Општина Битола 33.024 жители, Округот Битола броел 45.267 жители, а Битолскиот срез имал 65.164 жители.

Најголеми села според бројот на жители во 1931 година биле: Буково со 1730 жители, Цапари со 1569, Крменица 1447, Гавато 1419, Кукуречани 1047, Могила 1029, Велушина 974, Маловиште 935, Брусник 840, Лажец 830, Драгош со 779 жители итн.

За време на Втората светска војна, територијата на денешна Република Македонија била поделена помеѓу Бугарија и Италија. Италија ги добила териториите на Тетовската, Гостиварската, Кичевската, Дебарската и Струшката околија и дел од Преспа. На оваа територија била формирана една префектура со седиште во Дебар со пет префектури (околии) со 4.313 км² и 232.000 жители. Во Дебарската префектура влегувале: Струшката, Госиварската, Кичевската и Тетовската потпрефектура (околија), потоа 5 села од Охридската околија биле припоени кон потпрефектурата во Подградец, а јужниот дел од Преспанско кон Корча. Во периодот на германско-албанската власт (1943-1944 год.) формирани се две префектури - Тетовска (со потпрефектурата во Госивар и Кичево) и Дебарска (со потпрефектури во Струга и Ростуша).

Останатиот дел од Македонија окупиран од Бугарија бил поделен на две области: Скопска и Битолска област со вкупна површина од 21.460 км² и 876.000 жители. Во Скопската област влегле 18 околии, од кои 14 околии од Македонија и 4 околии од Јужна Србија. Тоа биле следите околии: Скупска, Кумановска, Велешка, Штипска, Кочанска, Кратовска, Беровска, Свети Николска, Гевгелиска, Неготинска, Кавадаречка, Кривопаланечка, Радовишка и Струмичка од Македонија, и Врањска, Бујановачка, Сурдуличка и Качанска од Србија.

(Продолжува)

Битола, вестник, бр. 16, 25-11-2024
бр. 2025, стр. 13

ФЕЛТОН

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско
(минајќо, сосвојби и јерсејкшви)

БИТОЛА ЦЕНТАР НА ВИЛАЕТОТ

Пишува д-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ

Поточни податоци за административно-територијалното управување на Битола среќаваме од 15 и 16 век па наваму. Имено, во 15 век Битола била седиште на Битолската нахија која пак била во состав на Паша-санџаќот, а тој пак бил дел од Румелискиот бек-лербег. На територијата на битолската нахија, во текот на 15 век биле опфатени 150 населени места, додека пак кон крајот на 16 век околу 160 села.

Според пописот од 1468 година Битола имала 2345 жители, а битолската нахија 48.035 жители. Како поголеми Битолски села во 1468 година се споменуваат: Средно и Долно Егри (заедно) 853, жители, Оптичари со 796, Кукуречани 770, Добрушево 758, Граешница 675, Велушина 619, Сович 606, Беранци 596, Градешница 553, Црнобуки 499, Могила 487, Црнец 476, Долно Српци 459, Дихово со 444 жители итн.

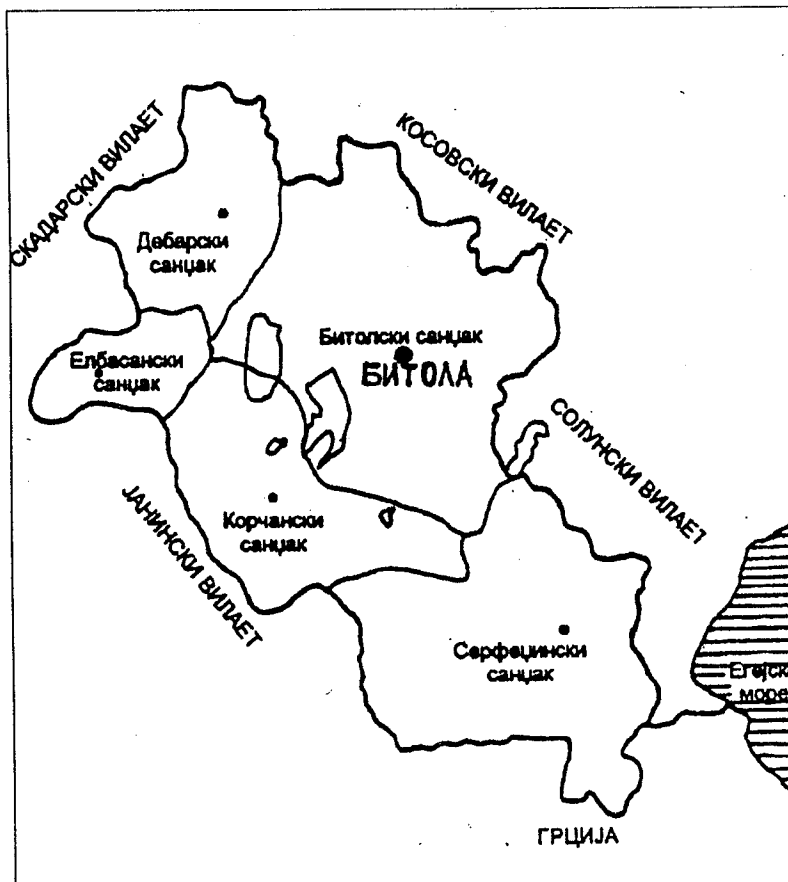
Според пописот од 1568 година дознаваме дека Битола имала 5594 жители, а битолската нахија 36.245 жители, сите распоредни во 173 села. Поголеми битолски села, според пописот од 1568 година биле: Могила со 970 жители, Буково со 945, Граешница со

656, Горно Егри со 602, Кукуречани со 570, Велушина со 533, Гавато со 453, Црнобуки со 449 жители итн.

Според битолските кадишки сицили од 1718 година дознаваме дека Битола станува седиште на румелискиот валија, и дека градот имал 10-12.000 жители.

Кон крајот на педесеттите и почетокот на шеесеттите години на 19 век Битола влегува во составот на Румелискиот или Битолскиот ејалет кој беше претворен во вилает (покраина) и поделен на санџаци (области). Битолскиот пашалак - вилает имал 1.397.646 жители, а Битола тогаш имала 46.000 жители и била центар на целиот вилает и трите санџаци - Битолски, Охридски и Корчански. Битолскиот санџак бил составен од 11 кази, и тоа: битолска, охридска, преспанска, леринска, прилепска, кичевска, корчанска, костурска, гревенска, чаршимска и селфеџиска.

Кон крајот на 19 век Битолскиот вилает опфаќал површина од околу 32.000 км², во кој живееле помеѓу 800-900.000 жители (од кои околу 460-480.000 христијани, 330-420.000 муслимани, 5-6.000 Ев-

рей). Тогаш вилаетот го сочинувале 5 санџаци (битолски, дебарски, корчански, елбасански и селфеџиски) со 23 кази и 27 нахии. Во битолскиот сан-

џак влегле 5 кази: битолска, прилепска, леринска, охридска и кичевска, со 10 нахии. Општата бројка на населението во битолскиот санџак изнесу-

(2)

вал околу 309.272 жители (од кои 226.529 христијани, 78.473 муслимани и 4.270 Евреи) сите распоредени во 708 населени места. Градот Битола во тоа време без воениот контингент имал околу 50.000 жители.

Во почетокот на 20 век Битолскиот вилает имал 663.027 жители, составен од 12 кази со вкупно 1314 населени места (битолска каза со 266 села, прилепска со 141 село, леринска-78, охридска-105, кичевска-118, дебарска-110, реканска-47, костурска-127, каиларска-64, анаселишка-86, гревенска-85 и кожанска со 87 села): Битолската каза имала 151.063 жители распоредени во 4 нахии (Битолска-Манастир со 148 села, Демир Хисар со 35 села, Крушевска со 8 села и Преспа-Горна и Долна со 75 села) со вкупно 266 села.

Според жителите најголеми села во битолската каза биле: Гопец со 2460 жители, Трново 2450, Магарево 2400, Маловишта 2300, Нишополе 2030, Креница 2200, Гавато 1500, Буково 1490, Цапари 1420 Градешница 1170, Велушина 920, Могила 830, Долно Српци 820, Драгош со 800 жители итн.

За бројот на жители во Битола во првата деценија на 20 век постојат повеќе извори кои изнесуваат бројки кои се движат во релација од 37.000 до 65.000 лица. Така, според државната турска статистика Битола во 1910 година имала 52.729 жители.

(Продолжува)

Битолско вестник, Држ. ХЛ, 18. II. 2004
Држ. 2019; стр. 13

ФЕЛТОН

Административно-територијалните поделби на Битола и Битолско (минајќо, состојби и перспективи) (1)

ХЕРАКЛЕА ПРВ ЦЕНТАР ВО ПЕЛАГОНИЈА

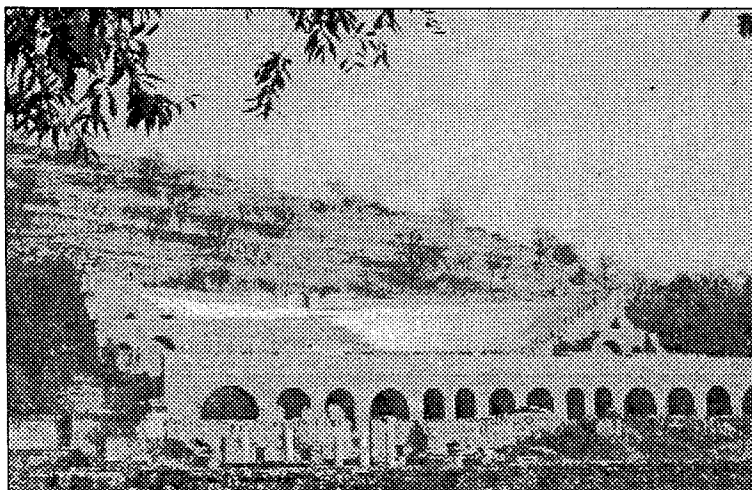
Пишува д-р НИКОЛА В. ДИМИТРОВ

Човечкото битие за да може подобро да владее прво самиот сосебе, а потоа и со просторот, градел населби, освојувал одредени области или пак разменува за сметка на други простори, создавал држави, правел разни територијани поделби, и така се до денес, а по се изгледа така ќе биде и во иднина.

Римската синтагма "Раздели па владеј" и денес е актуелно пресликана во очите на повеќепартизмот и т.н. децентрализација. На новите владетели примарна задача им е да ги штитат интересите на граѓаните. За задоволување на овој општ интерес прво мора да се убедат масите, а тоа најчесто бидува со зборовите "... ако победиме на изборите, ако ја добиеме власта ќе направиме животот да Ви биде полесен..." Меѓутоа, со победата на изборите партијата или партиите на власт прво спроведуваат практични зафати за задоволување на теснопартиските, личните, фамилијарните интереси, а потоа се поаѓа кон општите. Значи "...сега кога сум на власт можам полесно да ги остварам своите замисли..., да купам..., да изградим..., да се збогатим..." Таквиот менталитет на "слепо богатство" е за луѓе и народи кои немаат изградено патриотско и наци-

онално чувство.

Оние луѓе и народи кои немаат подолгорочна визија ги чека погубен крај. Речиси секо-

гаш ривалот својата мисијата за превземање на власта ја планира години претходно. Мисијата на ривалот-"пријателот противник" започнуваат со минимални барања, а најчесто завршуваат максималистички со поделба на територии или со заграбување на целата власт.

Нешто слично ни зборуваат денешните состојби во Република Македонија, а во блиска перспектива тие збиднувања би биле идентични за Битола и

Битолско.

Преку овој фелтон посветен на административно-територијалните поделби на Битола и Битолско низ вековите и денес, правиме обид да пренесеме

одреден опис на територијалните поделби низ минатото, потоа на одредени состојби денес и на идните перспективи на управувањето и владеењето со нашиот поширок локален простор.

Уште од неолит во Пелагониската котлина егзистирале повеќе стотина населби. Најголем број од населбите биле лоцирани на малите ридести возвишенија во рамнинскиот дел на котлината, а најмалку

имало во ридско-планинскиот дел. Повеќето од населбите биле мали со помала концентрација на население. Реките и мочуриштата во рамништето на котлината биле граница помеѓу населбите и племенските територии. Високите планините околу котлината биле природна пречка и граници со останатиот непознат свет.

Историјата и археологијата ни потврдуваат дека во периодот од пред 1500 години пр. н. е. во Пелагонија живееле племињата Пелагонци, Линкести и Деропи.

Нешто покасно, во металното време, со поквалитетниот развој на материјалната култура, се издигнуваат и поголеми населби. Според она што ни е познато во тоа време во Пелагонија се појавуваат и првите нукулци на поголеми населби, можеби и на први мали полиси-градови.

Формирањето на македонската држава бил долготраен процес кој почнал во 7 век. пр. н.е. Тој процес започнал со симнувањето на македонските племиња од северозападните и западните планински краишта (Горна Македонија) во централниот дел на рамнината на Долна Македонија. Создавањето на Македонците всушност настанало со симбиоза-мешање помеѓу големиот број племиња кои ја населувале Горна и Долна Македонија. Тоа најверојатно се случило помеѓу 6 и 5 век пр.н.е.

Во периодот на 4 век пр.н.е. Пелагонија како и останатите котлини од Горна Македонија се составен дел од Македонија на кралот Филип Втори и Александар Трети Македонски. Како прв град во Пелагонија, од тоа

време била Хераклеја Линкестис, (претходник на денешна Битола) основана во далечната 349 год. пр.н.е од страна на македонскиот крал Филип Втори. Овој град немал само воено-стратешко значење, туку истиот одржувал стопански врски со повеќе делови од Македонија. Хераклеја била центар на Пелагонија, односно на областа Линкестида. Претпоставуваме дека градот броел неколку илјади жители и управувал со територија од 40-50 км должина и 10-15 км широчина или вкупна површина со која управувала изнесувала околу 500-700 км². Во рамките на оваа територија претпоставуваме дека имало околу 100 населби со приближно 30.000 жители.

Со потпаѓањето на Македонија под римска власт, македонското кралство е поделено на две провинции, а покасно и на повеќе. Хераклеја Линкестис била на границата помеѓу Горна и Долна Македонија. Во римската епоха градот го достигнал својот врвен процут како важен провинциско административен трговско-стопански, културен и сообраќајно-стратешки центар. Можеби во тоа време Хераклеја имала повеќе илјади жители (5.000-10.000, а можеби и повеќе).

Македонија, а од тука и Битола и Битолско и во текот на средниот век повеќе пати освојувана и поделувана од страна на разни кралства и царства. Битола и во тие времиња била центар на Пелагониската котлина, а во одредени периоди и на поголемиот дел од југозападна Македонија.

(Продолжува)